

Пословна активност привредних субјеката у Републици Србији

IV
квартал
-реализација-

20
22.

I
квартал
- очекивања -

20
23.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

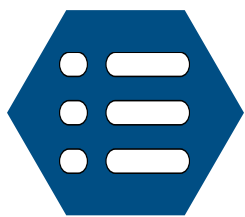
Извештај о трендовима у пословној активности привредних субјеката припрема се ради бољег разумевања околности у којима послује привреда на домаћем тржишту. Детаљно се сагледавају пословне перформансе почев од промета, искоришћености капацитета, преко спољнотрговинске активности и запослености, до инвестиција нефинансијске пословне економије.

Учешће привредних субјеката у анкети је добровољно и стога захваљујемо свима који су својим детаљним одговорима обезбедили прецизан увид у услове пословања на домаћем тржишту, остварене резултате у претходном периоду и очекивања за наредни период. Тиме је обезбеђен увид у ставове и мишљења привредника о условима пословања и очекивањима за наредни период.

Спровођењем анкете о пословној активности домаће привреде, Привредна комора Србије настоји да унапреди квалитет анализе кретања на домаћем тржишту, а посебно анализе фактора који утичу на понуду и тражњу за робом и услугама у земљи, као и оцену пословања са иностранством.

Резултати анкете, уз редовно праћење и ажурирање статистичких података, укључујући и систематизацију квалитативних информација о промету, спољнотрговинском пословању, запослености, инвестицијама и приступу изворима финансирања, представљају основ за увид у кретања на домаћем тржишту. Анкета је креирана с циљем објективног приказа очекивања и проблема с којима се привреда оперативно сусреће у пословању. Поред тога, резултати анкете обезбеђују систематичан увид у услове пословања на домаћем тржишту из угла привредних субјеката, као и о ефектима мера економске политике и реализованих подстицаја државе. На основу свега наведеног, резултати анкете су од значаја за иницијативе коморског система Србије и привредне субјекте при дефинисању пословне политике на микронивоу у наредном периоду.

Информације добијене анкетом Привредна комора Србије користи као важан извор информација за заступање интереса привреде пред надлежним институцијама у земљи и иностранству. Сходно томе, увид у кретања пословне активности привредних субјеката олакшава разумевање промена у овом макроекономском сегменту и на тај начин даје битан допринос процесу креирања јавних политика и квалитетном доношењу одлука и стратегија.

Садржај:

Резиме	4
Пословна активност привредних субјеката	6
Пословне перформансе	
Искоришћеност капацитета и унапређење услова пословања	
Спољнотрговинска активност	
Могућности за увозну супституцију	
Инвестиције	
Извори финансирања	
Радна снага	
Методолошке напомене	22
Центар за стратешке анализе, аналитику, планирање и публикације	24

Резиме

Топла зима улива оптимизам глобалној привреди у 2023. години

ММФ је током јануара 2023. године повећао глобалне изгледе раста за ову годину због "изненађујуће отпорне" потражње у САД и Европи, смањења трошкова енергената и поновног отварања кинеске економије, након што је Пекинг напустио строга ограничења везана за ковид-19. У свом редовном извештају ММФ наводи да ће глобални раст у 2023. години износити 2,9%, што је за 0,2 процентна поена изнад октобарске пројекције, када је очекиван раст од 2,7% ове године. Ипак, иако је извршена корекција навише охрабрујућа, имајући у виду динамику актуелних трендова, треба очекивати да ће и ове пројекције бити кориговане током наредних месеци. Битно је напоменути да је, ова пројекција раста глобалне привреде иако коригована навише, и даље испод просека за период 2000-2019. године (3,8%), што је још један од показатеља кризе са којом се свет суочава и у 2023. години.

Да је ММФ знатно оптимистичнији у новој години указује и чињеница да су пројекције готово свих земаља, покретача глобалног економског раста, кориговане навише у односу на октобарске пројекције, па ће тако привреда САД-а расти 1,4%, Еврозона ће уместо претходних 0,5% сада расти 0,7% итд. Позитивни трендови наведени у првом делу уводника указују да се смањује вероватноћа да ће најважније светске економије упасти у рецесију због претходно објашњених фактора, а рецесија је готово извесна једино за Велику Британију која ће у овој години забележити контракцију од 0,6%.

Током 2022. године инфлаторни притисци у развијеним земљама (eng. *advanced economies*) и тржиштима у настајању (eng. *emerging markets*) достигли су највеће вредности у последњих 40 година. Раст потрошачких цена на глобалном нивоу успорио је током зимских месеци те се очекује стабилизација овог економског показатеља у 2023. години. Процес стабилизације неће бити једноставан и све су реалније процене да ће он бити дуг и постепен, односно да ће тек крајем 2024. године инфлација бити надомак циљаног интервала Европске централне банке. Народна банка Србије, такође, очекује смиривање инфлације у 2023. години, а главни инструмент за њено успоравање је рестриктивна монетарна политика, односно, интервенција путем повећања референтне каматне стопе која је током прошле године чак десет пута повећана, и то са 1,0% на тренутних 5,5%.

Привреда Србије, као водећа на простору Западног Балкана, остварила је раст привредне активности у четвртм кварталу од око 0,4%, што је након 1,0% у трећем кварталу показатељ осетног успоравања привредне активности у другом делу године. То ће значити да ће укупан раст БДП у 2022. години сасвим извесно бити у циљаном интервалу Народне банке Србије (2,0-3,0%) односно око 2,3%. Међународне финансијске институције, као што су Светска банка и ММФ, су током 2022. године кориговале наниже првобитне пројекције раста БДП Србије па тако, у 2023. години, очекују раст 2,3% и 2,7%, респективно.

Ситуација на тржишту рада се може окарактерисати као стабилна. Мањи реални раст зарада последица је растуће инфлације, а регистрована запосленост током 2022. године је додатно ојачана.

Највећи изазов пред којим се привреда Србије налази у 2023. години биће енергетска ситуација, с обзиром на то да ће снабдевање енергентима у великој мери зависити од даљег развоја ситуације на истоку Европе, као и од директних економских односа Запада и Руске Федерације. Од 5. фебруара на снагу ступа и потпуна забрана

увоза горива из Руске Федерације од стране ЕУ, што ће свакако утицати и на глобалну понуду енергената као и на њихово снабдевање. Претњу по остваривање циљане стопе раста у овој години представљају и поремећаји на страни понуде и тражње када је реч о основним сировинама и репроматеријалима које наше компаније користе као инпуте у процесу производње. Као додатни ризици могу се издвојити још: висока инфлација, поштравање монетарних услова, геополитички ризици, прекиди глобалних ланаца снабдевања итд.

Као резултат устаљене сарадње са компанијама, Привредна комора Србије представља нови извештај „Пословна активност привредних субјеката у Републици Србији“, реализација четвртог квартала 2022. године и очекивања за први квартал 2023. године. Посебно се цени допринос сваке од око 1.700 компанија из репрезентативног узорка, које су својим подацима и пројекцијама допринели реалном сагледавању актуелне економске ситуације у земљи.

Пословна активност привредних субјеката

Пословне перформансе

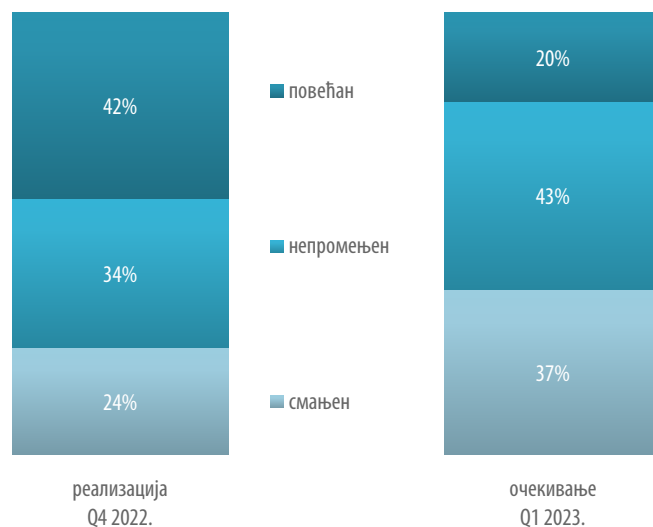
Истраживање о пословној активности привредних субјеката у четвртом кварталу 2022. године указује на наставак одрживих перформанси српске привреде: 42% испитаника је реализовало раст промета у односу на претходни квартал, код 34% испитаника промет је остао непромењен, док је четвртина испитаника остварила смањење промета у односу на трећи квартал 2022. године. Анкетирани су се изјаснили да је просечно повећање промета у четвртом кварталу износило 25%, док је просечно смањење промета у истом периоду износило 24%.

Охрабрује податак да је у већем броју делатности око половина испитаника остварила раст промета у четвртом кварталу 2022. године, у односу на претходни квартал: енергетика и рударство 49%, хемијска индустрија 48%, саобраћај 47%, комуналне делатности и туризам по 45% анкетираних.

Већина испитаника очекује наставак добрих перформанси и у првом кварталу 2023. године: 63% анкетираних очекује повећан или непромењен промет, док 37% испитаника очекује смањење промета. Код анкетираних који очекују повећање промета, просечно очекивано повећање промета у односу на претходни квартал је 18%, док анкетирани који предвиђају смањење промета у просеку очекују нижи промет за 25%. Анкетирани из комуналних делатности, саобраћаја и енергетике се истичу по оптимизму – 26%, 25% и 24% испитаника респективно очекује раст промета у наредном кварталу. Највеће изазове очекују испитаници из дрвне индустрије и туризма – 48% и 43% испитаника респективно предвиђа пад промета у првом кварталу 2023. године.

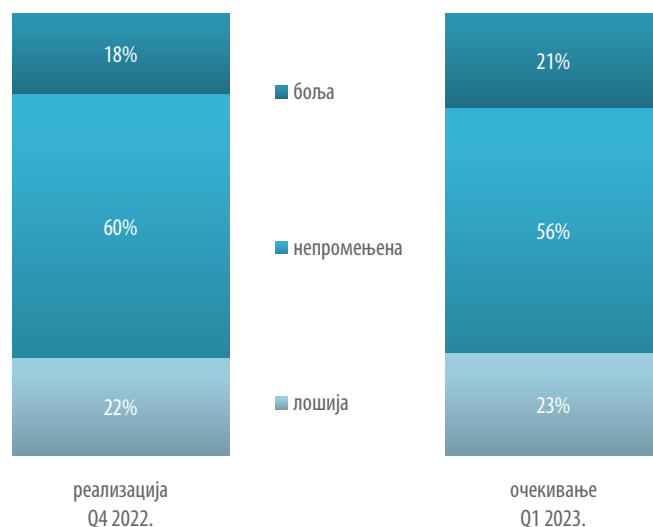
Оцене пословне климе у четвртом кварталу 2022. године и очекивања за први квартал 2023. године (у односу на претходни квартал) су скоро идентичне, а време испоруке готових производа односно услуга је код 83% испитаника непромењено у односу на претходни квартал, што указује на стабилно пословно окружење. Свега 22% анкетираних је пословну климу у четвртом кварталу 2022. године оценило као лошију у односу на претходни квартал, а толико је учешће (23%) и анкетираних који очекују да пословна клима у првом кварталу 2023. године буде лошија у односу на четврти квартал 2022. године.

Промет (у % анкетираних, у односу на претходни квартал)

Извор: Анкета ПКС (n=1679).

Пословна клима (промена у односу на претходни квартал, % анкетираних)

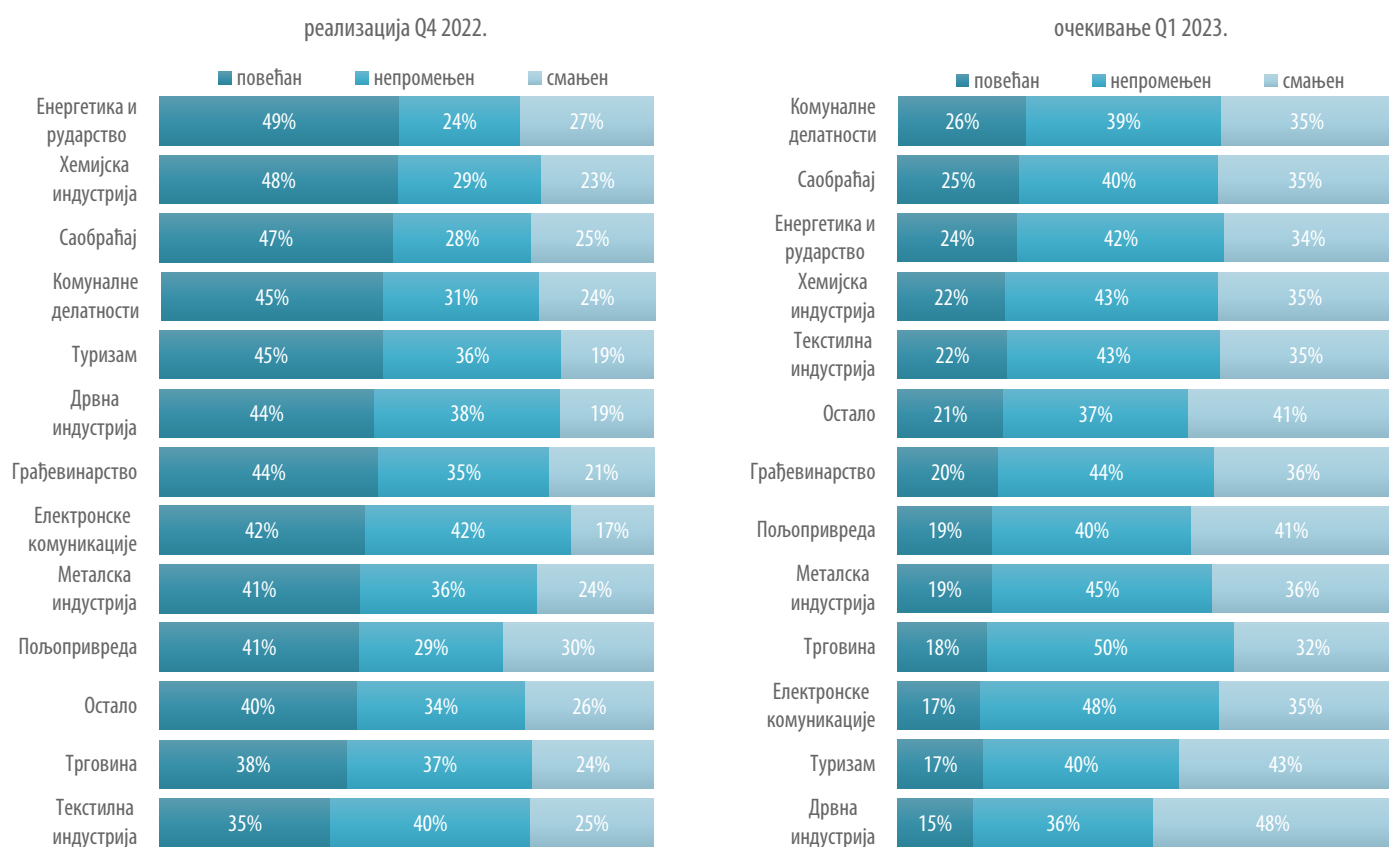

Извор: Анкета ПКС (n=1679).

Са друге стране, забрињава податак да су трошкови инпута повећани код 71% испитаника у односу на трећи квартал 2022. године, као и да је 38% анкетираних повећало цене готових производа односно услуга, док је 58% анкетираних ове цене задржало непромењене у односу на претходни квартал.

Оцене кретања промета у четвртном кварталу 2022. године, као и очекивања испитаника за први квартал 2023. су врло изједначена, без обзира којој категорији припадају према величини.

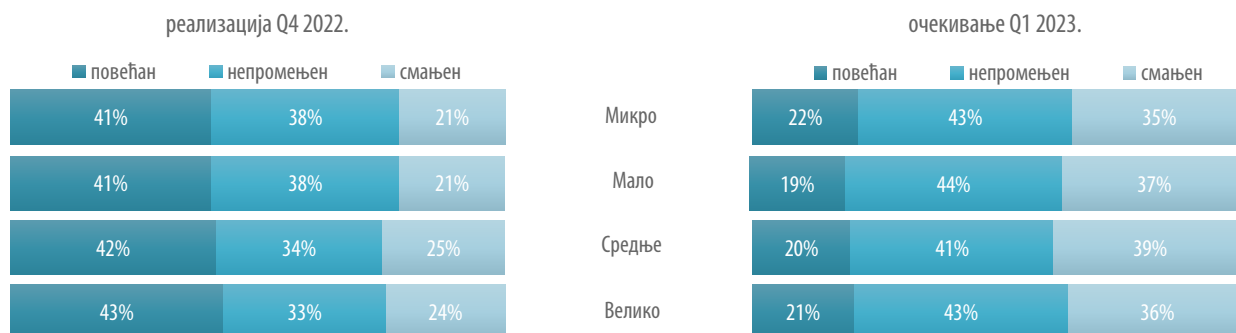
Промет према привредним гранама (у % анкетираних, у односу на претходни квартал)

Извор: Анкета ПКС (n=1679).

Напомена: Привредне гране сортиране су у опадајућем редоследу према критеријуму повећања промета.

Промет према величини привредног друштва (у % анкетираних, у односу на претходни квартал)

Извор: Анкета ПКС (n=1679).

Хоризонталне теме од интереса за привреду

Порески кредити за инвестиције у основна средства (машине и објекти)

Привредни субјекти истичу потребу да се врате порески кредити, који су раније били омогућени Законом о порезу на добит правних лица. Предлог је да се врати на снагу мера укинута 2014. године. Поново увођење пореског кредита за улагање у основна средства је мера коју подржавају сви привредни субјекти (посебно представници прерађивачке индустрије, извозници, али и представници услужног сектора).

Измена Закона о порезу на добит правних лица

- (пример: порез по одбитку за резидентна и нерезидентна правна лица који је регулисан чл. 40 Закона о порезу на добит правних лица). Иницијатива за измену одредаба члана 40. Закона о порезу на добит правних лица којима је прописана обавеза плаћања пореза по одбитку по основу откупа секундарних сировина и отпада искључиво за правна лица – резиденте Републике Србије, а чиме су правна лица, прерађивачи секундарних сировина и отпада са седиштем у Републици Србији, стављена у неравноправан положај у односу на правна лица са седиштем у иностранству. Усвајањем иницијативе олакшало би се пословање и даљи развој метало-прерађивачке индустрије у Републици Србији и отклонила неравноправност у тржишном положају резидентних правних лица која се баве откупом и прерадом секундарних сировина и отпада са нерезидентним правним лицима која обављају исту делатност.
- Омогућити смањење стопе пореза на добит правних лица са 15% на 10%.

Измена Закона о порезу на додату вредност

- На предлог чланица Групаације рачуноводствених послова поднета је иницијатива да се продужи рок за предају пореске пријаве пореза на додату вредност надлежном пореском органу на прописаном обрасцу (Члан 50. став 1 Закона). Продужење рока би било са 15 дана по истеку пореског периода на период најкасније до краја месеца за порески период који се завршава у претходном месецу.
- Предлог да се промет и увоз сушеног воћа и поврћа уврсти на листу добара и услуга које се опорезују по посебној стопи пореза на додату вредност (Члан 23 Закона о ПДВу).
- Предлог за допуну члана 25. Закона о ПДВ-у, да се у пореско ослобађање укључе и услуге дезинфекције, дезинсекције и дератизације које пружају лица регистрована у области ветеринарских делатности.

Измена Закона о акцизама

- На иницијативу приватних железничких оператера усвојен је закључак о покретању иницијативе за остваривање права на рефакцију плаћених акциза на гориво које се користи у погонске сврхе при обављању железничког транспорта дизел вучом.
- Покренута иницијатива Групаације за превоз путника у друмском саобраћају и аутобуске станице за омогућавање рефакције акцизе у фиксном износу (9,36дин) за преузето гориво за превознике у друмском путничком саобраћају. Изменом Уредбе о ограничењу висине цена деривата нафте, од 28. априла 2022. године ("Сл.гласник РС", број 50/22), прописано је да се највиша малопродајна цена са порезом на додату вредност за евро дизел утврђује у износу од просечне велепродајне цене деривата евро дизел на територији Републике Србије, увећане за 7 динара, док је Одлуком о привременом смањењу износа акциза на деривате нафте ("Сл.гласник РС", број 50/22) утврђен износ акцизе од 50,56 динар, чиме је превозницима дата могућност рефакције акцизе у износу од свега 0,44 динара.

Искоришћеност капацитета и унапређење услова пословања

Анкетирани привредни субјекти су у четвртм кварталу 2022. године у просеку остварили искоришћеност капацитета од 75%. Са ресурсима којима су располагали у четвртм кварталу 2022. године, анкетирани би могли у просеку обим активности повећати за 27%, у случају повећања тражње.

Највећу искоришћеност капацитета у четвртм кварталу 2022. године забележили су испитаници из саобраћаја, грађевинске индустрије и електронских комуникација (просечно коришћење капацитета је износило 78%, 77% односно 76% респективно).

Истраживање је показало да степен искоришћености у четвртм кварталу 2022. године није повезан са величином предузећа: просечна искоришћеност капацитета код микро и малих предузећа је по 74%, код средњих предузећа 75% и код великих предузећа 76%.

Ресурси остају кључни услов за унапређење пословања и већу искоришћеност капацитета, имајући у виду да је 57% анкетираних означило мање трошкове ресурса, а 45% испитаника бољу расположивост ресурса. Као и у претходном истраживању, испитаници истичу такође и тражњу на домаћем тржишту (51% анкетираних).

Тражња на иностраном тржишту је посебно важна за грађевинску индустрију, имајући у виду да је 36% испитаника из ове делатности овај услов означило као значајан за унапређење пословања.

Најзначајнији фактори за унапређење пословања (% анкетираних)

Извор: Анкета ПКС (n=1679).

Напомена: Анкетиране компаније имале су могућност вишеструког избора.

Хоризонталне теме од интереса за привреду

Животна средина

Закон о управљању отпадом

Потребне измене Закона о управљању отпадом у циљу решавања изазова са којима се привреда суочава у пословању, и то:

- омогућити увоз неопасног отпада за поновно енергетско искоришћење за постројења која поседују интегрисану (IPPC) дозволу, као потврду испуњености услова за обављање активности које могу имати значајан утицај на животну средину.
- омогућити управљање отпадним гумама путем увођење колективних оператера и уврштавање гуме која у процесу производње постаје отпад у посебне токове отпада.
- управљања отпадом у текстилној индустрији, амбалажним отпадом од мазива и уља.
- уклањања историјског отпада из предузећу стечају и реструктурирању.

Привредни субјекти – чланице PKS су давале коментаре и сугестије на Програм управљања отпадом у РС за период 2022-2031, заједно са Акционим планом Програма УО за период 2022-2024.г. те се у наредном периоду очекују даље активности и иницијативе везано за измене и допуне ових стратешких докумената.

У овом тренутку, Предлог закона о изменама и допунама Закона о управљању отпадом се налази у скупштинској процедури (седница Владе Републике Србије од 30.12.2022. године).

Амбалажа, амбалажни отпад и депозитни систем

Поводом најављеног предлога измена Закона о амбалажи и амбалажном отпаду, од стране ресорног министарства, а којим се, између осталог, одређује увођење депозитног система за једнократну амбалажу, планиран је наставак рада на анализи оправданости, спроводљивости и транспарентности система управљања амбалажним отпадом.

Измена закона о накнадама за коришћење јавних добара

Индустрија указује да у примени закона постоје велики изазови за домаће произвођаче:

- Накнаде за заштиту и унапређивање животне средине, донета је Уредба, а затим крајем 2019. и измене, али проблем је остао исти: нејасан и нетранспарентан начин обрачуна накнаде од стране ЈЛС. Накнада мора да се заснива на стварној количини емитованог загађења, а не на основу укупног оствареног прихода компанија (у складу са начелом „загађивач плаћа“). Евидентирани су бројни проблеми у примени, начину обрачуна и висини накнаде за заштиту и унапређивање животне средине.
- Посебни токови отпада - лекови који после истеклог рока остају у поседу и сакупљају се од грађана, уведени су као нова категорија у Закону о накнадама за коришћење јавних добара. Примена обрачуна и висина накнаде за лекове доводи до енормног повећања трошкова пословања произвођача и увозника лекова.
- Изузетно високе накнаде за електричне и електронске производе који после употребе постају посебан ток отпада, а чија наплата је регулисана Законом о накнадама за коришћење јавних добара. Основица за обрачун је количина произведених, односно увезених електричних и електронских производа. Наплата ове накнаде која се обрачунава искључиво по килограму производа, по мишљењу привреде, представља веома лоше законско решење, јер се стимулишу произвођачи који уграђују неквалитетне сировине у производе.
- Накнада за воде - висина накнаде чине индустрију производње пића и сокова неконкурентном у односу на ЦЕФТА и ЕУ.

Спољнотрговинска активност

Према резултатима овог истраживања, од укупног броја анкетираних компанија, половина их је извозила у четвртном кварталу 2022. године.

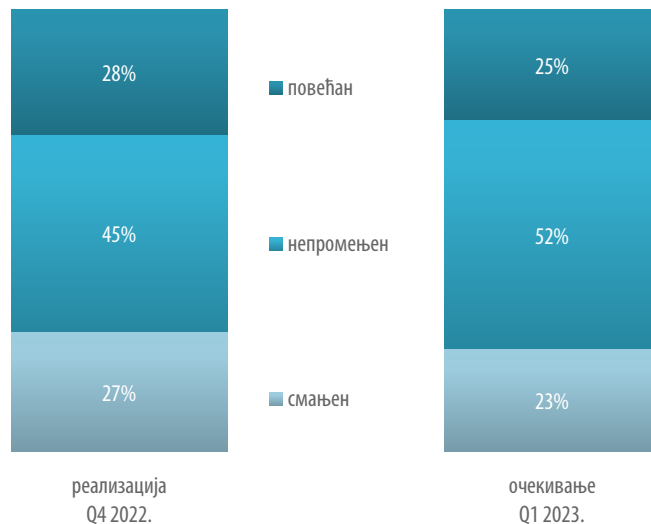
Повећан извоз у односу на претходни квартал имало је 28% анкетираних извозника и то у просеку за 66%, док је 45% испитаних извозника имало исти извоз у четвртном кварталу 2022. године, као и у трећем кварталу. Четвртина анкетираних извозника је регистровала смањење извоза у односу на претходни квартал и то у просеку за 35%.

Од укупног броја извозника из делатности туризма, 41% је забележило раст извоза у четвртном кварталу 2022. године у односу на претходни квартал. За први квартал 2023. године, највећи оптимизам показују анкетирани извозници из комуналних делатности и хемијске индустрије, од којих 38% односно 34% респективно очекује међуквартални раст извоза.

Привредници показују умерени оптимизам за први квартал 2023. године у погледу кретања извоза (25% очекује раст међукварталног извоза и то у просеку од 25%, док 52% очекује непромењен ниво извоза). Извозници који предвиђају смањење промета, очекују у просеку 31% нижи извоз у наредном кварталу.

Од укупног броја анкетираних компанија, 50% је увозило у четвртном кварталу 2022. године, а повећан или исти обим увоза имало је 80% анкетираних увозника. За први квартал 2023. године, такође 80% анкетираних увозника очекује исти или повећан обим увоза у односу на претходни квартал.

Извоз (у % анкетираних, у односу на претходни квартал)

Извор: Анкета ПКС (n=850).

Усвојени прописи од значаја за привреду

- Одлука о условима и начину за смањење царинских дажбина на одређену робу, односно за изузимање одређене робе од плаћања царинских дажбина у 2023. години („Сл. гласник РС“, број 144/22)

Прихваћени су предлози ПКС да се роба из тарифне ознаке 2814 10 00 00 (безводни амонијак) и роба из тарифних ознака 3102 10 10 00, 3102 30 90 90 и 3102 40 10 00 (азотна ђубрива) уврсте у Одлуку о условима и начину за смањење царинских дажбина на одређену робу, односно за изузимање одређене робе од плаћања царинских дажбина и у 2023. години, а према којој је омогућен увоз робе из наведених тарифних ознака по стопи царине од 0%.

Тakoђе, прихваћени су и предлози привреде и за тарифну ознаку 2709 00 90 00 (нафта и уља добијена од битуменозних минерала, сирово: остало), по стопи царине од 0%.

Интернационализација пословања - предлози привреде за додатну подршку

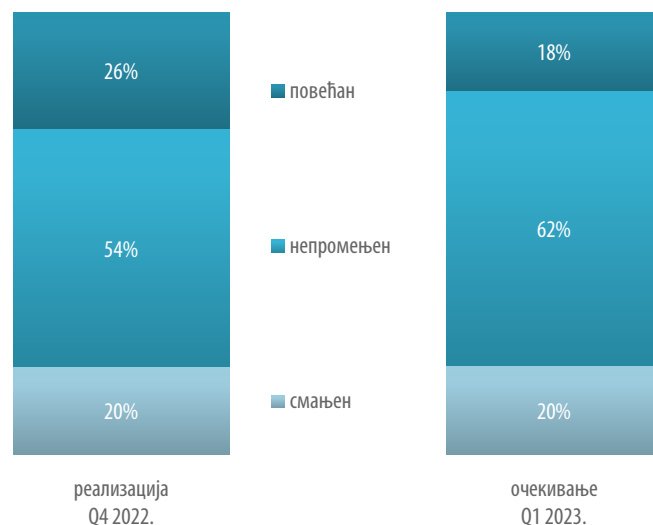
Пословно повезивање – организовани онлајн Б2Б пословни сусрети, хибридни догађаји

Привреда је заинтересована за организацију онлајн пословних сусрета, као и хибридних догађаја, како би се пружила шанса што већем броју компанија да нађу пословне партнере чак и током пандемије. Фирме су такође заинтересоване да учествују на радионицама и обукама за успешно вођење онлајн састанака, као и за коришћење интерактивних платформи путем којих могу да представе своје производе и услуге и умреже се са потенцијалним клијентима.

Подстицаји и мере за стимулисање извоза

Размотрити увођење додатних мера и проширење постојећих мера економске политике са циљем стимулације извозника.

Увоз (у % анкетираних, у односу на претходни квартал)

Извор: Анкета ПКС (n=843).

Закон о акцизама

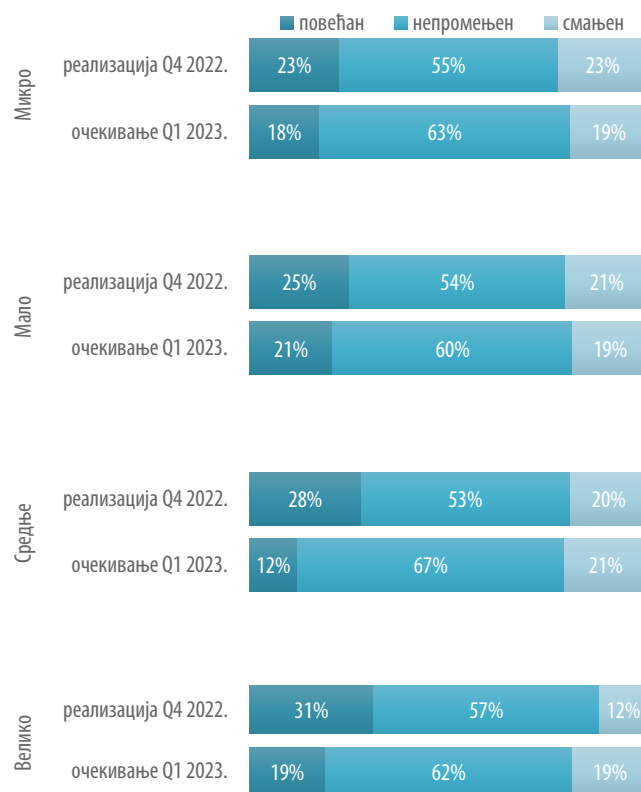
- Због повећања произвођачких цена деривата нафте услед раста цене сирове нафте на светском тржишту, а у циљу макроекономске стабилности земље донете су Одлуке о привременом смањењу износа акциза на деривате нафте из члана 9. став 1 тач. 1), 2), 3) Закона о акцизама од 11.03. најпре до 11.04.2022 (Сл.Гласник РС 32/2022), касније до 30.04.2022. („Сл. гласник РС“, број 46/22), до 31.05.2022. („Сл.гласник РС“, број 50/22), до 30.06.2022. („Сл. гласник РС“, број 62/22), до 31.07.2022. („Сл. гласник РС“, број 73/22), 11.08.2022. („Сл. гласник РС“, број 84/22), 29.08.2022. („Сл. гласник РС“, број 89/22), 30.09.2022. („Сл. гласник РС“, број 97/22), 31.10.2022. („Сл. гласник РС“, број 110/22), 25.11.2022. („Сл. гласник РС“, број 121/22), 31.12.2022. („Сл. гласник РС“, број 130/22), 31.01.2023. („Сл. гласник РС“, број 144/22).

Извоз према величини привредног друштва (у % анкетираних, у односу на претходни квартал)

Извор: Анкета ПКС (n=850).

Увоз према величини привредног друштва (у % анкетираних, у односу на претходни квартал)

Извор: Анкета ПКС (n=843).

Могућности за увозну супституцију

Више од две трећине анкетираних увозника (68%) изјавило је да се у земљи не производе производи, односно не пружају услуге које увозе, а које су им потребне за пословање. За анкетираних фирме које увозе репроматеријал, водећи разлози због којих не користе супституте произведене у Србији су:

- неадекватан квалитет понуде на домаћем тржишту,
- уговорне обавезе са купцима које опредељују добављаче и
- висока цена истих производа / услуга домаћег порекла.

Због чега увозите репроматеријал из иностранства? (% анкетираних)

Извор: Анкета ПКС (n=843).

Напомена: Анкетирани су имали могућност вишеструког избора.

Инвестиције

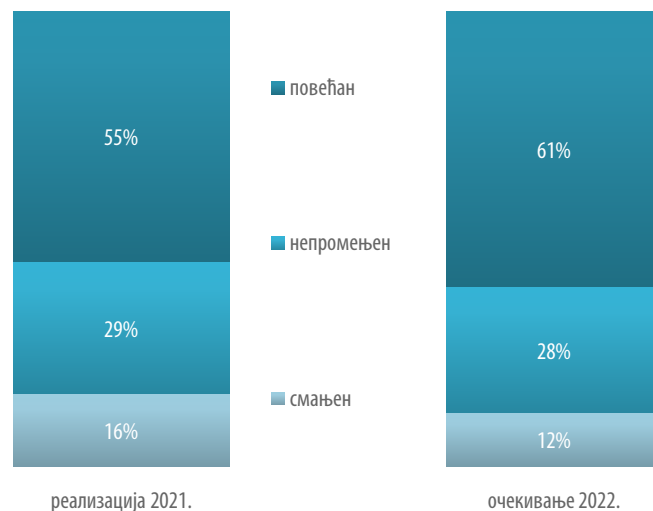
Током 2022. године, 53% анкетираних компанија је реализовало инвестиције. У поређењу са реализованим инвестицијама 2021. године, 84% фирми (које су инвестирале током 2022. године) је остварило повећан или исти обим инвестиција. Поређење инвестирања према величини предузећа показује значајне разлике: за разлику од великих предузећа, од којих је 57% испитаника реализовало инвестиције, свега 44% испитаника из категорије микро предузећа је инвестирало током 2022. године.

Очекивања привредника за 2023. годину су позитивна: од 57% испитаника који планирају инвестиције у 2023. године, 88% испитаника планира повећан или исти обим инвестиција у односу на 2022. годину.

Структура реализованих инвестиција у 2022. години и планираних инвестиција 2023. године је слична: испитане компаније су се изјасниле да у структури инвестиција скоро подједнако учешће имају: увозна опрема (29% реализованих инвестиција, односно 30% укупно планираних инвестиција у 2023. години), улагања у грађевинске објекте и земљиште (29% као реализованих инвестиција, тако и планираних инвестиција) и домаћа опрема (28% реализованих инвестиција, односно 26% планираних инвестиција).

Улагање у увозну опрему је доминирало код хемијске и фармацеутске индустрије и саобраћаја, где увозна опрема представља 40% и 36% укупне вредности реализованих инвестиција у 2022. години. Најмању заинтересованост испитаници су показали за улагања у интелектуалну својину и дигиталне технологије – у просеку, свега 6% реализованих инвестиција, односно 7% средстава планираних за инвестиције. Значајнија улагања у ову категорију средстава током 2023. године планирају анкетирани из области електронских комуникација и осталих услужних делатности – 14% односно 13% укупне вредности планираних инвестиција. Приметна је разлика планираних улагања у интелектуалну својину и дигиталне технологије у зависности од величине предузећа: код испитаника сврстаних у категорију микро предузећа, ова улагања чине 9% планираних средстава за инвестиције, за разлику од испитаника из категорије великих предузећа, код којих ова улагања чине око 5% укупних средстава планираних за инвестиције.

Инвестиције (у % анкетираних, у односу на претходну годину)

Извор: Анкета ПКС.

Инвестиције (промена у односу на претходну годину, % анкетираних)

Извор: Анкета ПКС.

Подстицаје државних институција и локалних самоуправа користило је 16% анкетираних привредних субјеката, док се 79% испитаника изјаснило да за ова средства нису конкурисали.

Од укупног броја анкетираних компанија, 27% се изјаснило да је током 2022. године увело неку иновацију. Најинвентивније су фирме из области дрвне, као и металске индустрије, имајући у виду да се 32% односно 31% испитаника из ове области изјаснило да увело неку иновацију током 2022. године. Са друге стране, свега четвртина анкетираних у трговини, саобраћају и пољопривреди са прехранбеном индустријом је изјавила да је током 2022. године увела неку иновацију.

Структура реализованих инвестиција у 2022. години (% анкетираних)

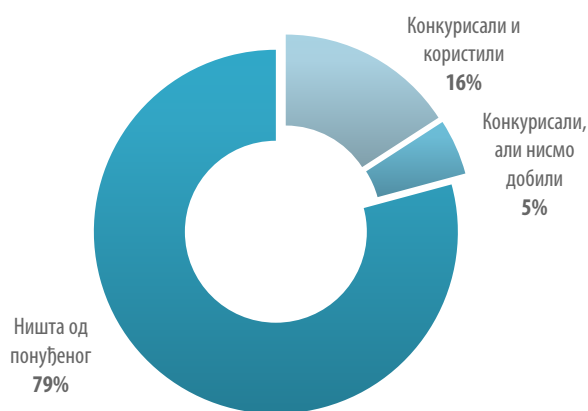
Извор: Анкета ПКС (n=883).

Структура планираних инвестиција у 2023. години (% анкетираних)

Извор: Анкета ПКС (n=947).

Да ли сте у 2022. години конкурисали за средства подстицаја које дају државне институције и локалне самоуправе? (% анкетираних)

Извор: Анкета ПКС (n=1679).

Да ли сте у 2022. години увели неку иновацију? (% анкетираних)

Извор: Анкета ПКС (n=1679).

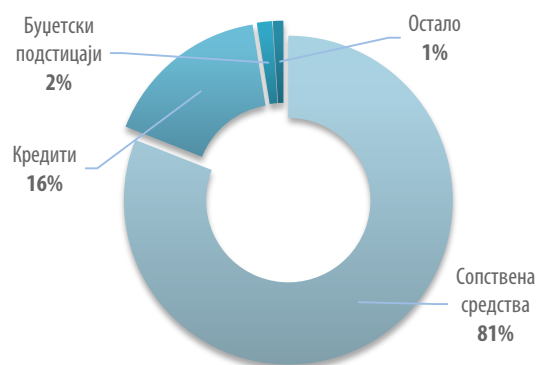
Извори финансирања

Током 2022. године, анкетирани привредни субјекти у пословању највише су користили сопствена средства (81%) и кредите (16%). Буџетски подстицаји и остали извори финансирања имају занемарљиво учешће у структури извора финансирања. Компаније које су навеле да користе кредите, доминантно се задужују у земљи, а знатно мање у иностранству. Овај однос домаћих и прекограничних кредита карактеристичан је за све привредне делатности обухваћене анкетом.

Охрабрује податак да 80% анкетираних фирми располаже са довољно средстава за оптимално финансирање пословања. За оптимално финансирање пословања код анкетираних, који су се изјаснили да не располажу довољним износом средстава за финансирање текућег пословања, у просеку недостаје 32% средстава. Такође, 71% анкетираних се изјаснило да је у четвртном кварталу 2022. године располагало са довољно средстава за инвестиције.

Када је у питању ликвидност, са највећим изазовом се суочавају испитаници из осталих услужних делатности, имајући у виду да се 27% анкетираних изјаснило да не располажу са довољно средстава за оптимално финансирање актуелног пословања. Најликвиднији су испитаници из делатности саобраћаја (88% има довољно средстава за оптимално финансирање), а потом следе делатности туризма, трговине и текстилне индустрије, у којима се по 83% анкетираних изјаснило да су имали довољно средстава за оптимално финансирање. Такође, проблем неликвидности је изједначен, без обзира којој категорији према величини припадају испитаници.

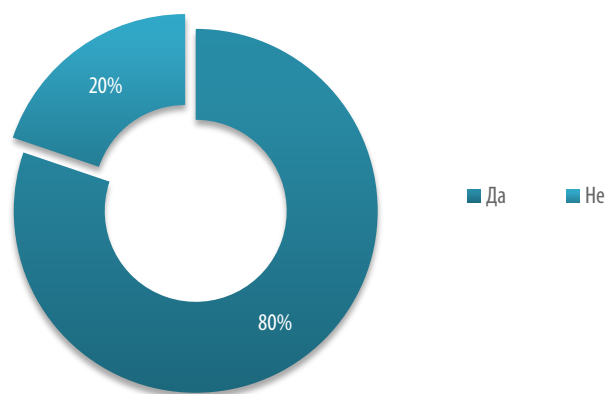
Које изворе финансирања користите у пословању? (% анкетираних)

Извор: Анкета ПКС (n=1679).

Напомена: Остало обухвата: задужења код матичне компаније, позајмице оснивача, финансијски лизинг, аванси купаца и обавезе према добављачима.

Да ли сте располагали са довољно средстава за оптимално финансирање текућег пословања?

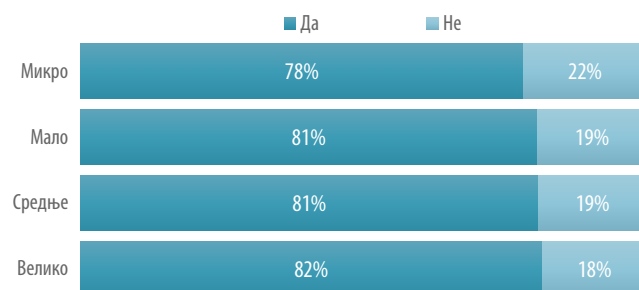

Извор: Анкета ПКС (n=1679).

**Да ли сте располагали са довољно средстава за
оптимално финансирање текућег пословања?
(% анкетираних, према привредним гранама)**

**Да ли сте располагали са довољно средстава за
оптимално финансирање текућег пословања?
(% анкетираних)**

Извор: Анкета ПКС (n=1679).

Извор: Анкета ПКС (n=1679).

Напомена: Недостајућа средства за оптимално финансирање актуелног пословања у оквиру привредних грана рангирана су у опадајућем редоследу, почев од привредне гране са највећим уделом недостајућих средстава за оптимално финансирање у односу на расположива средства.

Радна снага

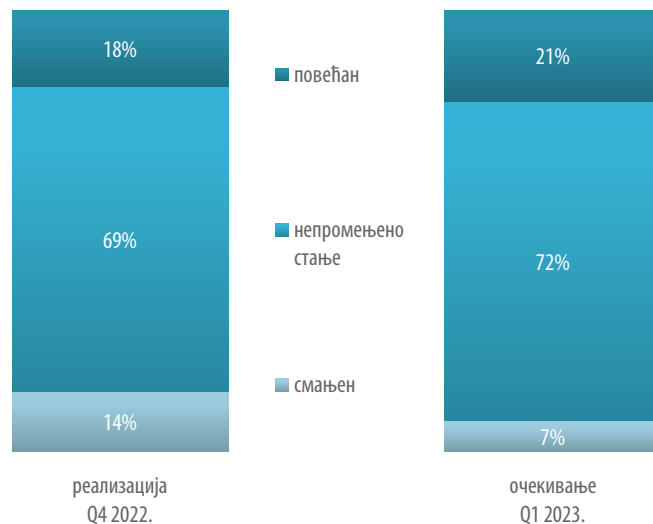
И у четвртом кварталу 2022. године запосленост је била стабилна имајући у виду да 86% анкетираних није смањило број запослених, као и да 93% испитаника не очекује смањење броја запослених ни у наредном кварталу.

У погледу радне снаге, највеће повећање броја запослених у четвртом кварталу 2022. године забележено је код предузећа из области електронских комуникација: од укупног броја испитаника из ове делатности, 32% је повећало број запослених. У поређењу са другим делатностима, испитаници из осталих услужних делатности, комуналних делатности и саобраћаја очекују и најзначајније повећање броја запослених у првом кварталу 2023. године (по 25% испитаника из ових делатности очекује раст запослених).

Запосленост (и реализација у четвртом кварталу 2022. године и очекивања испитаника у погледу запошљавања у првом кварталу 2023. године) је изједначена без обзира на величину предузећа.

Актуелна понуда радне снаге у земљи, у смислу образовних профила и радног искуства, одговара потребама 84% анкетираних. Међутим, забрињавајуће је да више од половине укупно анкетираних (55%) сматра да у Србији нема довољног броја адекватних кадрова.

Запосленост (у % анкетираних, у односу на претходни квартал)

Извор: Анкета ПКС (n=1679).

Дефицитарна занимања (20 најтраженијих)

Возач С/Е категорије, производни радник, варилац, машински инжењер, бравар, кувар, конобар, трговац, CNC оператер, грађевински техничар, инжењер електротехнике, армирач, зидар, руковалац грађевинском механизацијом, тесар, електротехничар, електричар, технолог, машински техничар, инжењер информационих технологија.

Хоризонталне теме од интереса за привреду

Смањење пореза и доприноса на зараде

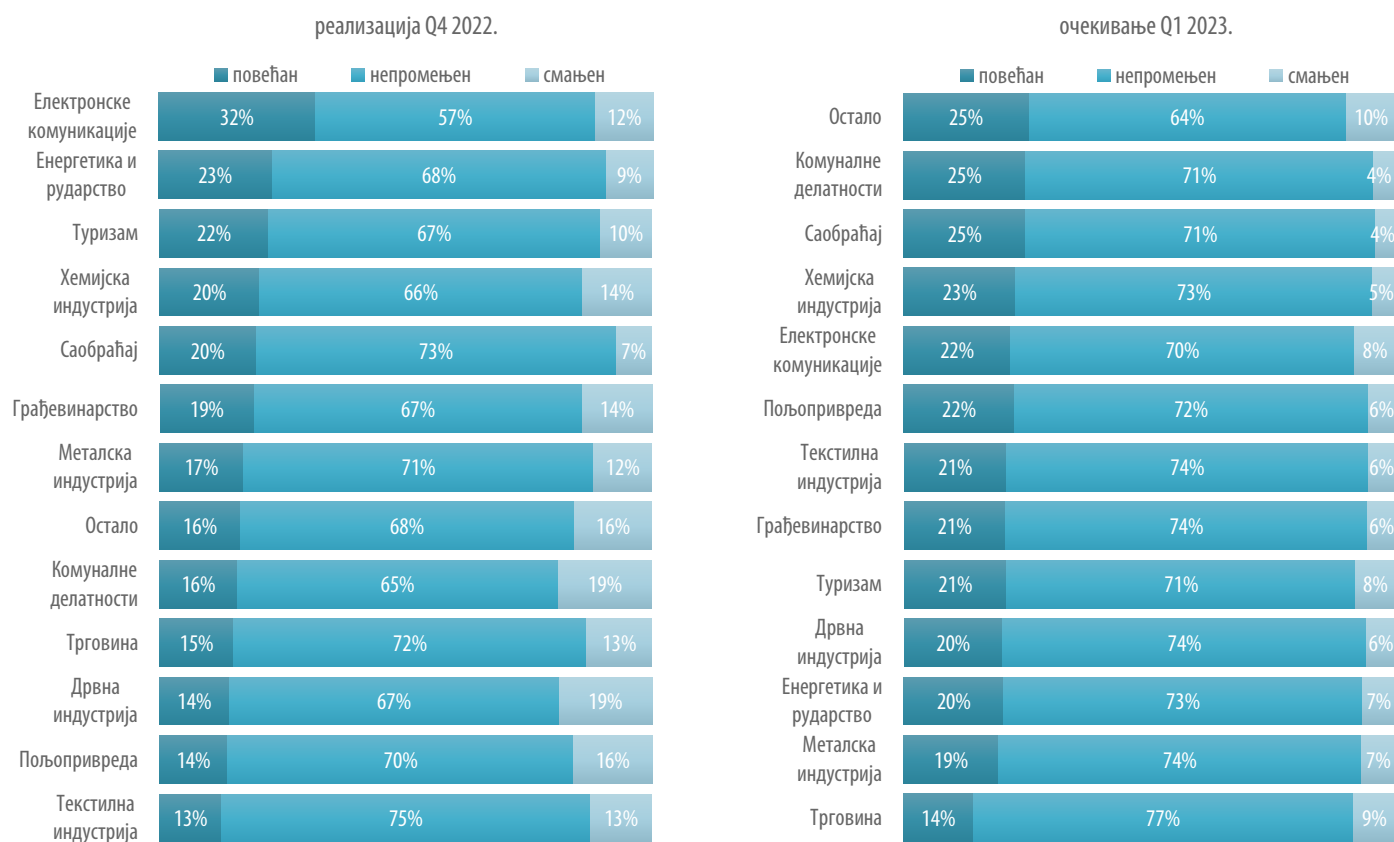
Сукцесивно смањење пореза и доприноса на зараде у наредних пет година, како би са тренутних 63% смањило на 46%. Учешће пореза и доприноса у зарадама је високо у односу на земље у окружењу.

Да ли актуелна понуда радне снаге одговара потребама ваше компаније? (% анкетираних)

Извор: Анкета ПКС (n=1679).

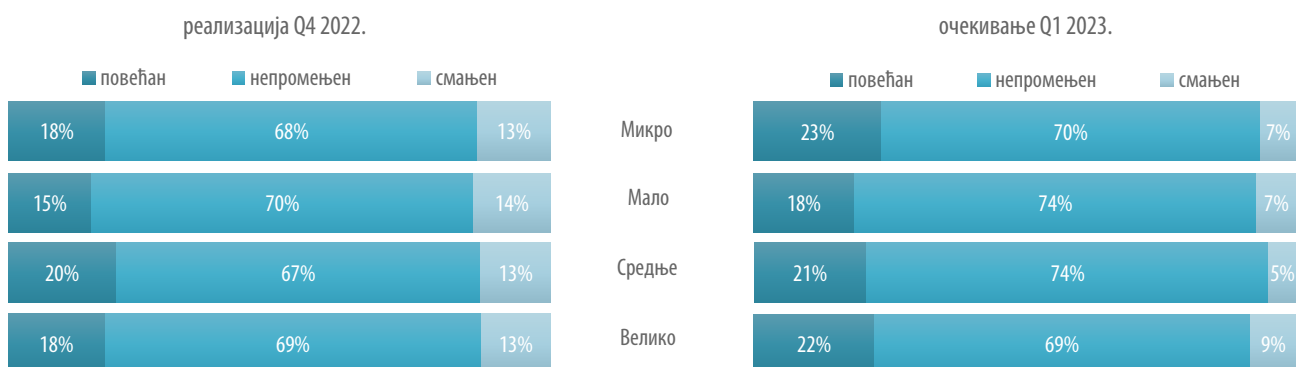
Запосленост према привредним гранама (у % анкетираних, у односу на претходни квартал)

Извор: Анкета ПКС (n=1679).

Напомена: Број радно ангажованих у оквиру привредних грана рангиран је у опадајућем редоследу, почев од привредне гране са највећим процентуалним повећањем броја радно ангажованих.

Запосленост према величини привредног друштва (у % анкетираних, у односу на претходни квартал)

Извор: Анкета ПКС (n=1679).

Методолошке напомене

Промет. Промет у производним и услужним делатностима односи се на кретање пословних прихода привредних субјеката. Промена остварене вредности пословних прихода се изражава у процентима (%). Пословни приходи су приходи које је привредни субјект остварио из пословања, уско везани за делатност којом се бави. Састоје се од прихода од продаје робе, прихода од продаје производа и услуга, прихода од премија, субвенција, донација и других пословних прихода (по основу закупнина, чланарина и др).

Искоришћеност капацитета. Оцена степена искоришћености капацитета се врши на основу односа реализованог обима производње, односно услуга према обиму производње, односно услуга приликом највише могућег техничког коришћења инсталиране опреме. Посебна подобласт се односи на факторе који утичу на искоришћеност капацитета.

Спољнотрговинска активност. Код пословања са иностранством подела је извршена према ставовима и мишљењу привреде у вези са извозним потенцијалима и увозним потребама. Оцена извозног потенцијала обезбеђује се добијањем одговора на питања у вези са ставовима о очекиваној промени извоза. Постојеће и процењене увозне потребе добијају се путем одговора на питања у вези са ставовима о очекиваној промени увоза као и изјавом да ли на домаћем тржишту постоји производња увозних производа и избор објашњења због чега се увози из иностранства. На овај начин добија се увид у могућности за увозну супституцију.

Инвестиције. Код инвестиција, које подразумевају све врсте улагања у основна средства привредних субјеката са циљем унапређења пословања, оцењују се ставови у погледу реализованих и планираних инвестиција уз селекцију структуре планираних инвестиција, као посебну подобласт.

Радна снага. У погледу броја запослених (радно ангажованих по свим пословима у привредним субјектима, без обзира на врсту ангажовања – у или ван радног односа) оцењује се очекивана промена броја запослених као и оцена квалитета понуде радне снаге у земљи, уз опцију навођења потребних образовних профила.

Финансијски извори. У погледу финансијских извора захтевана је оцена структуре извора финансирања који се користе у пословању привредних субјеката (сопствена средства, кредити, буџетски подстицаји и остало), као и подобласти које се односе на ликвидност привредних субјеката и конкурисање за средства подстицаја.

Иновације. Код иновација, које подразумевају примену новог или значајно побољшаног производа, услуге или процеса, маркетиншке методе или нове организационе методе у пословању, организацији рада или односима пословног субјекта са окружењем, оцењују се ставови о иновативној активности привредних субјеката у претходном периоду.

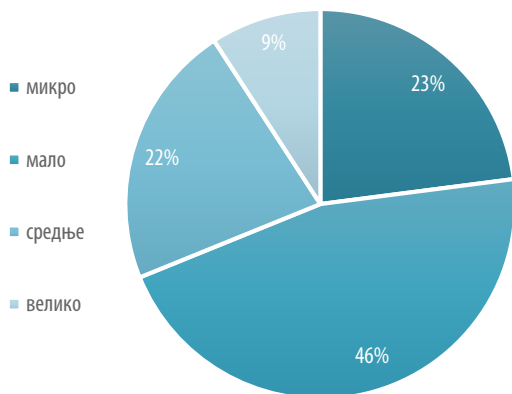
Анкета о пословној активности привредних субјеката у Републици Србији спроведена је на основу узорка. Величина узорка: $n=1.679$. Узорак је алоциран на подручју Републике Србије до нивоа гране. Оквир за избор узорка су активни привредни субјекти који послују на територији Републике Србије. Истраживањем нису обухваћени пословни субјекти из сектора К (Финансијске делатности и делатност осигурања) и О (Државна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање). Привредна комора Србије не располаже подацима о привредним субјектима с територије АП Косово и Метохија, стога они нису обухваћени узорком.

Период прикупљања података: од 10. до 27. јануара 2023. године.

Истраживање је спроведено коришћењем CAWI (Computer Assisted Web Interview) и CATI методом (Computer Assisted Telephone Interview). Резултати истраживања су посматрани према дефинисаним критеријумима, односно областима у оквиру упитника према којима је посматран промет, пословни амбијент, спољнотрговинска размена, инвестиције, запосленост, извори финансирања и иновације у привредним субјектима који су одабрани да учествују у истраживању. Резултати су приказани кроз фреквенцију одговора, односно средње вредности. Није вршена пондерација добијених резултата. Сезонска компонента није искључена из података.

Према финансијским извештајима за 2021. годину привредни субјекти који су учествовали у истраживању су остварили укупан пословни приход од 26 милијарди евра, а према подацима ЦРОСО, у децембру 2022. године, привредни субјекти су имали преко 265.000 запослених.

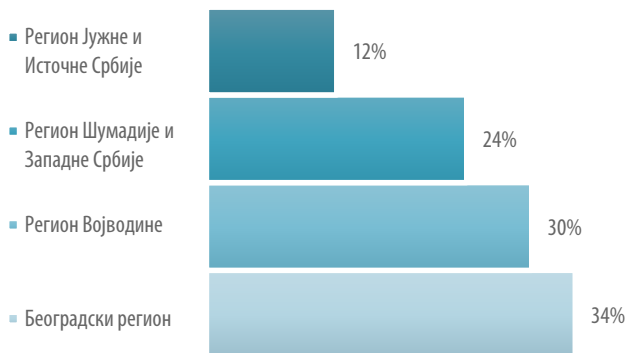
Структура узорка према величини анкетираних привредних друштава

Структура узорка према облику организовања анкетираних привредних субјеката

Структура анкетираних привредних субјеката према регионима у Републици Србији

Центар за стратешке анализе, аналитику, планирање и публикације

Информисање чланица и стручне јавности о актуелностима у економском окружењу једна је од кључних услуга које пружа Привредна комора Србије.

Захваљујући редовној комуникацији са привредним субјектима и интерној бази података, креираној у сарадњи са релевантним институцијама и привредом, објављују се редовни економски извештаји и анализе:

Макроекономски индикатори (годишњи преглед) – табеларни преглед основних показатеља економских кретања у Републици Србији.

Макроекономски оквир (годишњи и квартални преглед) – преглед најзначајнијих макроекономских перформанси, актуелних трендова, монетарних и фискалних показатеља домаће привреде.

Секторске анализе PKS – детаљан преглед економске активности, подршке привреди, актуелних дешавања, иницијатива, прописа, актуелних тема по привредним гранама у земљи приказан у PKS електронским билтенима деветнаест удружења, који се објављују тромесечно.

Пословна активност привредних субјеката у Србији – извештај Привредне коморе Србије на основу анкете о трендовима у пословној активности привреде.

Подстицаји по секторима привреде – детаљан преглед свих врста подстицаја за секторе пољопривреде, индустрије и услуга на републичком нивоу.

Погодности за улагања у Републици Србији – преглед различитих погодности за инвестирање у Србији.

Макроекономске анализе и трендови (MAT) – најутицајнији стручни часопис у области макроекономских истраживања у земљи.

Барометар – публикација прати конјунктуру у домаћој индустрији и месечно информише о показатељима привредних очекивања.

Стандардизовани спољнотрговински и економски извештаји - садрже месечне и годишње податке о спољнотрговинској робној размени, а приступ је омогућен свим привредним субјектима који су регистровани и пријављени на [PKS портал](#).

Чланицама су, по посебним захтевима, на располагању информације о истраживању тржишта Србије (анализа по привредним гранама, регионима и општинама, билатерална сарадња са иностранством), као и информисање о актуелностима и трендовима на међународном финансијском и робном тржишту.

Контакт

Привредна комора Србије
Ресавска 13-15
11000 Београд

T: 0800 808 809

www.pks.rs
E: bis@pks.rs

#PKS
@Privrednakomora

Центар за стратешке анализе,
аналитику, планирање и
публикације

T: +381 11 3300 980

E: analitika@pks.rs

